

राज्याचे अन्न प्रक्रिया धोरण २०१७ अंतर्गत
कृषी आयुक्तालय, पुणे येथे स्वतंत्र “कृषी व अन्न
प्रक्रिया संचालनालय” स्थापन करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: कृप्रधो-२०१९/प्र.क्र.२०१/९-अ
हुतात्मा चौक, मादाम कामा रोड,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक:- ०६ ऑगस्ट, २०२१

- वाचा:-** १) शासन निर्णय, कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई क्रमांक: राअअ-१११६/प्र.क्र. २४८/१४-अ, दि. २० जून २०१७
- २) शासन निर्णय, कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई निर्णय क्रमांक: कृप्रयो-२०१७/प्र.क्र. २०८/९-अ, दि. ३१ ऑक्टोबर २०१७
- ३) आयुक्त (कृषी), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र जा.क्र.कृसप्रवनिय/मुकृवअप्रयो/६१२, दि.२५ सप्टेंबर २०१९
- ४) शासन पत्र क्र. राफअ-२०१९/प्र.क्र.२०१/९अ, कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय मुंबई-३२, दि.०७.१२.२०१९

प्रस्तावना:-

औद्योगिकदृष्ट्या महाराष्ट्र हे भारतातील सर्वात जास्त औद्योगिकरण झालेले राज्य असून देशांतर्गत आणि परदेशी अशा दोन्ही क्षेत्रातून आर्थिक गुंतवणूक मोठ्या प्रमाणावर आकर्षित करीत आहे. वाढते शहरीकरण आणि वाढते उत्पन्न हे महाराष्ट्रातील किरकोळ उद्योगाचे प्रमुख विकसक आहेत. वेगाने नागरीकरण होत असलेल्या महाराष्ट्रासारख्या प्रगतीशील राज्याला अन्न प्रक्रिया क्षेत्रात विकासाला मोठ्या प्रमाणावर वाव आहे. महाराष्ट्रात एकूण ९ कृषी हवामान विभाग असून प्रक्रियाक्षम कच्च्या मालाच्या मुबलक उपलब्धतेमुळे अन्न प्रक्रिया उद्योगाकरीता अनुकूल परिस्थिती निर्माण झालेली आहे. देशातील सर्वात जास्त नोंदणीकृत अन्न प्रक्रिया उद्योग महाराष्ट्रात आहेत. त्याचप्रमाणे मोठ्या प्रमाणात परदेशी गुंतवणूकसुद्धा अन्न प्रक्रिया उद्योगात झालेली आहे. राज्यामध्ये एकूण ३ मेगा फूडपार्क व ७ फूडपार्क उभारण्यात आलेले आहेत. तसेच ९ कृषी प्रक्रिया समूह, ६२ शीतसाखळी प्रकल्प, १२ फॉरवर्ड व बॅकवर्ड लिंकेज प्रकल्प उभारण्यात आलेले आहेत. प्रक्रियायुक्त अन्न पदार्थांच्या निर्यातीसाठी मुंबई पोर्ट ट्रस्ट (MPT), मुंबई आणि जवाहरलाल नेहरू पोर्ट (JNPT) ही राज्यातील प्रमुख बंदरे आहेत. राज्यात ३ आंतरराष्ट्रीय व ५ राष्ट्रीय विमानतळे आहेत. महाराष्ट्र राज्यास एकूण ७२० कि.मी. चा समुद्र किनारा लाभलेला आहे. त्यामुळे महाराष्ट्र राज्य हे गुंतवणूकीसाठी सर्वांच्या पसंतीचे राज्य बनले आहे. अर्थव्यवस्थेत झालेली वाढ, खाण्याच्या प्रवृत्तीत झालेला बदल, उत्पन्नातील वाढीमुळे सुधारलेले

जीवनमान आणि कुटुंबामध्ये दुहेरी उत्पन्न असण्याकडे वाढत असलेला कल यामुळे राज्यात कृषी व अन्न मुल्य साखळी आणि अन्न प्रक्रिया उद्योगाच्या विकासाला फार मोठा वाव आहे.

केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय अन्न प्रक्रिया अभियान (नॅशनल मिशन ऑन फुड प्रोसेसिंग) अंतर्गत सन २०१४-१५ पर्यंत अन्न प्रक्रिया उद्योगाला राज्यामध्ये चालना देण्यात येत होती. हे अभियान बंद झाल्यानंतर राज्याने “मुख्यमंत्री कृषी व अन्न प्रक्रिया योजना” दिनांक २० जून २०१७ पासून लागू केलेली आहे. त्या अनुषंगाने संदर्भ २ च्या शासन निर्णयान्वये राज्याचे अन्न प्रक्रिया धोरण-२०१७ लागू करण्यात आले आहे. अन्न प्रक्रिया उद्योगास प्रोत्साहन देण्याकरिता नवीन धोरणांतर्गत राज्यात दोन स्वतंत्र संचालनालयाची स्थापना करण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे. त्या अंतर्गत अन्न प्रक्रिया उद्योगांना केंद्र व राज्य शासनाच्या वेगवेगळ्या अनुदानाच्या योजनांचा लाभ मिळवून देण्याच्या योजनांची वैयक्तिक प्रकरणे हाताळणे तसेच उद्योगांना नवीन बाजारपेठ व तंत्रज्ञान उपलब्ध करून देणे इ. सेवा उपलब्ध करण्याकरिता कृषी आयुक्तालयामध्ये अन्न प्रक्रिया संचालनालय स्थापन करण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे. यामध्ये पदांची निर्मिती प्रस्तावित नाही. संदर्भ क्र.३ अन्वये प्रस्तावित केल्यानुसार सदर संचालनालयाची प्रशासकीय रचना प्रस्तावित करण्यात आली होती. त्यास संदर्भ क्र.४ अन्वये कोणतीही पद निर्मिती न करता उपलब्ध मनुष्यबळ आणि कृषी आयुक्तालयास प्राप्त होणाऱ्या कार्यालयीन खर्चातून किंवा इतर केंद्र / राज्य योजनेस प्राप्त होणाऱ्या प्रशासकीय निधीतून आयुक्त (कृषी) यांनी त्यांच्या स्तरावर प्रतिनियुक्तीने किंवा कंत्राटी तत्वावर मनुष्यबळ उपलब्ध करून घेण्याच्या अटीवर “कृषी व अन्न प्रक्रिया संचालनालय” स्थापन करण्यास मान्यता दिलेली आहे. त्यानुसार सदर संचालनालयाची प्रशासकीय रचना, कार्यपद्धती व अनुषंगिक बाबी निश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

राज्यात कृषी व अन्न प्रक्रिया उद्योगास प्रोत्साहन देण्याकरिता कृषी आयुक्तालय स्तरावर स्वतंत्र कृषी व अन्न प्रक्रिया संचालनालयाची स्थापना करण्यास दिलेल्या मान्यतेच्या अधिन राहून सदर संचालनालयाची प्रशासकीय रचना व सुधारीत कार्यपद्धती खालीलप्रमाणे करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. तसेच कृषी व अन्न प्रक्रिया संचालनालयाचे मुख्यालय कृषी आयुक्तालय, पुणे येथे राहील.

प्रशासकीय रचना :-

कृषी आयुक्तालयामध्ये स्वतंत्रपणे स्थापन होणाऱ्या कृषी व अन्न प्रक्रिया संचालनालयाकरिता राज्याच्या अन्न प्रक्रिया धोरण-२०१७ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे मा. मंत्री (कृषि) यांचे अध्यक्षतेखाली संनियंत्रण व देखरेखीसाठी नियामक मंडळ व आयुक्त (कृषी), महाराष्ट्र राज्य यांचे अध्यक्षतेखाली अन्न प्रक्रिया प्रकल्प मंजूरी/मूल्यमापन तथा सनियंत्रण समिती राहील.

अ) संचालनालयाची उद्दीष्टे :

१. केंद्र व राज्य शासनामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या कृषी व अन्न प्रक्रिया उद्योगाशी निगडीत विविध योजना जसे, मुख्यमंत्री कृषी व अन्न प्रक्रिया योजना, प्रधानमंत्री सूक्ष्म अन्न प्रक्रिया उद्योग योजना (PMFME) , स्मार्ट प्रकल्प, पोकरा प्रकल्प, गट शेती, महाराष्ट्र राज्य छोट्या व्यापाऱ्यांचा कृषी व्यापार संघ (SFAC), जैविक शेती मिशन, कृषी पायाभूत सुविधा निधी योजना (AIF), एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियान (MIDH), राष्ट्रीय कृषी विकास योजना (RKVY), सार्वजनिक व खाजगी भागीदारीद्वारे एकात्मिक कृषी विकासासाठी प्रकल्प (PPP-IAD), (महाराष्ट्र अँग्री बिझनेट नेटवर्क (मॅग्नेट), प्रधानमंत्री किसान संपदा योजना (PMKSY), ऑपरेशन ग्रीन- TOTAL इत्यादी प्रकल्प राबविणे वा सनियंत्रण / कृतिसंगम (Convergence) करणे.
२. कृषी व अन्न प्रक्रिया उद्योगांना नवीन बाजारपेठ व तंत्रज्ञान उपलब्ध करून देण्याकरिता शासनास योग्य तो धोरणात्मक निर्णय घेण्याकरिता शिफारस करणे.
३. कृषी व अन्न प्रक्रिया उद्योगांसाठी एक खिडकी व्यवस्था (Single Window System) सुरु करणे.
४. “विकेल ते पिकेल” या अभियानाबरोबर सर्व कृषी व अन्न प्रक्रिया योजनांची सांगड घालणे.
५. कृषी व अन्न प्रक्रिया उत्पादनांसाठी राज्यस्तरावर “महाराष्ट्र ब्रँड” विकसित करणे.
६. कृषी व अन्न प्रक्रिया उद्योगांमार्फत निर्यातीस चालना देण्याकरीता प्रयत्न करणे.
७. मनुष्यबळ विकासासाठी विविध प्रशिक्षण/ प्रचार व प्रसिद्धी करणे.
८. अन्न प्रक्रिया धोरण- २०१७ नुसार कार्यवाही करणे.

ब) संचालनालयाचे बळकटीकरण करणे:

१. संचालनालयाकरिता नवीन पद निर्मिती प्रस्तावित नसल्याने संचालक (कृषी प्रक्रिया व नियोजन) यांचेकडील संचालक कक्ष व कृषी प्रक्रिया शाखेकडील अधिकारी/कर्मचारी हे संचालनालयाचे पूर्णवेळ कामकाज पाहतील. तसेच संचालक (कृषी प्रक्रिया व नियोजन) यांचे अधिनस्त असलेल्या नियोजन शाखा तसेच संनियंत्रण व मूल्यमापन शाखा या दोन शाखांचे कामकाजसुद्धा संचालक (कृषी प्रक्रिया व नियोजन) यांचे अधिनस्त सुरु ठेवण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.
२. उपरोक्त पदांव्यतिरिक्त आवश्यक असणारे तांत्रिक मनुष्यबळ / पदे आवश्यकतेनुसार पोकरा, स्मार्ट, एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियान (MIDH), राष्ट्रीय कृषी विकास योजना (RKVY) इ. प्रकल्पांतर्गत आणि इतर योजनांच्या उपलब्ध पदांमधून घेण्यात यावीत. तसेच वरील संदर्भ क्र. ४ नुसार योजनांच्या प्रशासकीय खर्चातून तसेच आकस्मिक निधीतून आवश्यकतेनुसार प्रतिनियुक्तीवर अधिकारी/कर्मचारी, सेवानिवृत्त अधिकारी व डेटा एन्ट्री ऑपरेटरसह आवश्यक मनुष्यबळ बाह्य यंत्रणेमार्फत कंत्राटी तत्वावर भरण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

३. राज्यातील सर्व जिल्ह्यांत सामुहिक फळप्रक्रिया व संस्करण प्रशिक्षण वर्गाच्या वार्षिक कृति कार्यक्रमाचे आयोजन हे विभागीय कृषि सहसंचालक, औरंगाबाद विभाग, औरंगाबाद यांचे अधिनस्त असलेल्या राज्यस्तरीय सामुहिक फळप्रक्रिया व संस्करण प्रशिक्षण केंद्र, औरंगाबाद यांचेमार्फत करण्यात येते. सदर केंद्र तांत्रिक व प्रशासकीयदृष्ट्या कृषी व अन्न प्रक्रिया संचालनालयाच्या अधिनस्त काम पाहील. तसेच सदर प्रशिक्षण केंद्राचे बळकटीकरण करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. याकरीता आवश्यक निधीचा प्रस्ताव स्वतंत्रपणे सादर करण्यात यावा.
४. **कृषी निर्यात कक्ष :** कृषी शेतमाल व फलोत्पादन पिकांमध्ये कृषी प्रक्रियेद्वारे मुल्यवर्धन, पणन व निर्यात संबंधी समन्वय एका छताखाली आणण्यासाठी निर्यात कक्ष या संचालनालयाच्या अधिनस्त कामकाज पाहील.
५. शहरांमध्ये व शहरालगतच्या तालुक्यांमध्ये शेती क्षेत्र कमी झाले असल्याने अशा तालुक्यातील अधिकारी व कर्मचारी यांच्या सेवा या संचालनालयासाठी तसेच “विकेल ते पिकेल” अभियानासाठी वापरात आणण्यासाठी मान्यता देण्यात येत आहे. याबाबत आयुक्त (कृषी) यांनी आदेश निर्गमित करावेत.
६. जिल्हास्तरावर जिल्हा अधिक्षक कृषी अधिकारी कार्यालयात प्रत्येक संचालकांच्या कार्यालयीन कामकाजासाठी एक स्वतंत्र तंत्र अधिकारी / कृषी अधिकारी आहे. त्याच धर्तीवर कृषी व अन्न प्रक्रिया संचालनालयाच्या कामकाजासाठी स्वतंत्र तंत्र अधिकारी / कृषी अधिकारी निर्देशित करण्यात यावा.
७. या अनुषंगाने आयुक्त (कृषी) यांनी सविस्तर मार्गदर्शक सूचना त्वरीत निर्गमित कराव्यात.
८. शहरी भागात शेतमाल विक्री व्यवस्था बळकटीकरणासाठी मनुष्यबळ उपलब्ध होईल याची दक्षता घ्यावी.
९. कृषी व अन्न प्रक्रिया संचालनालयासाठी तसेच “विकेल ते पिकेल” अभियानासाठी वर्ग करण्यात येणाऱ्या अधिकारी/कर्मचारी यांच्या कर्तव्य/जबाबदाऱ्या आयुक्त (कृषी) यांनी निश्चित कराव्यात.
१०. **टास्क फोर्स :** कृषी व अन्न प्रक्रिया उद्योगांना चालना देण्यासाठी अद्यावत कृषी व अन्न प्रक्रिया तंत्रज्ञानाच्या वापराद्वारे राज्यातील कृषी व संलग्न उत्पादनांच्या मुल्यवृद्धी, मुल्य साखळी व प्रक्रीयाद्वारे अधिकाधिक उद्योजकांना व पर्यायाने शेतकऱ्यांना अधिक आर्थिक लाभ मिळण्याच्या दृष्टीकोणातून विविध मुल्य साखळी तयार करून आणि “महाराष्ट्र ब्रँड” विकसित करणे. तसेच प्रस्तावित कृषी व अन्न प्रक्रिया संचालनालयांतर्गत विविध योजनेंतर्गत उपलब्ध अर्थसहाय्याचा लाभ मिळवून देण्याच्या दृष्टीने ७ सदस्यांच्या टास्क फोर्सची निर्मिती करण्यात यावी. सदर टास्क फोर्स संचालक (कृषी प्रक्रिया व नियोजन) यांचे अधिनस्त पूर्ण वेळ कार्यरत राहून

त्यांचेमार्फत कृषी प्रक्रियाची पुढील दिशा, धोरण व सुधारीत कार्यपद्धती निश्चित करण्यासाठी प्रारूप आराखडा तयार करून आयुक्त कृषि यांच्या मान्यतेने टास्क फोर्स स्थापन झाल्यापासून दीड महिन्याच्या आत शासनास सादर करेल. सदर टास्क फोर्स हा संचालनालयाची उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी पूर्ण वेळ संचालनालयाच्या अधिनस्त कामकाज पाहील. टास्क फोर्समध्ये पोकरा, स्मार्ट, एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियान (MIDH), प्रधानमंत्री सुक्ष्म अन्न प्रक्रिया उद्योग योजना (PMFME) मधील प्रत्येकी एक अधिकारी यांचा पुल तत्वावर किंवा उसनवारीवर समावेश असेल. तर उर्वरीत ३ पदे ही कृषी आयुक्तालय / क्षेत्रीय अधिकारी यांचेमधून इच्छूक आणि कृषी व अन्न प्रक्रियेचा अनुभव अथवा शैक्षणिक अर्हता धारण करणारे असतील. सदर टास्क फोर्स मध्ये किमान एक कृषी उपसंचालक असेल आणि सहाय्यक /तांत्रिक मनुष्यबळ हे वरील प्रस्तावित "ब" नुसार असेल. याबाबत संचालक (कृषी प्रक्रिया व नियोजन) यांनी आयुक्त (कृषी) यांच्या मान्यतेने पुढील कार्यवाही करावी.

क) कृषी व अन्न प्रक्रिया प्रकल्प मंजूरी / मुल्यमापन तथा समन्वय समिती :-

राज्यात विविध केंद्र व राज्य अभियान तसेच योजनांतर्गत प्राप्त होणाऱ्या कृषी व अन्न प्रक्रिया प्रकल्पांना मंजूरी देण्यासाठी मंजूरी समिती तसेच सदर प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीच्या आणि त्यानंतरच्या टप्प्यात सदर उपक्रमाचा राज्यातील कृषी उत्पादनांच्या मुल्यवृद्धी आणि प्रक्रिया प्रकल्पांद्वारे उद्योजकास तसेच पर्यायाने शेतकऱ्यांना त्यांच्या आर्थिक उन्नतीसाठी मिळणाऱ्या अपेक्षित लाभाच्या अनुषंगाने मुल्यमापनासाठी पुढीलप्रमाणे मुल्यमापन तथा समन्वय समिती गठीत करण्यात येत आहे..

अ.क्र.	पदनाम	पद
१	आयुक्त (कृषी), कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	अध्यक्ष
२	संचालक (एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियान) / फलोत्पादन	सदस्य
३	संचालक (आत्मा), कृषी आयुक्तालय, पुणे.	सदस्य
४	अतिरिक्त प्रकल्प संचालक, बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन प्रकल्प (SMART), पुणे	सदस्य
५	कृषि व्यवसाय विशेषज्ञ, नानाजी देशमुख कृषि संजिवनी प्रकल्प (PoCRA), मुंबई.	सदस्य
६	सहयोगी अधिष्ठाता, अन्न प्रक्रिया महाविद्यालय, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषी विद्यापीठ, परभणी	सदस्य
७	सह संचालक (आस्थापना), कृषि आयुक्तालय, पुणे.	सदस्य
८	प्रतिनिधी, मत्स्य विभाग / दुग्ध विकास विभाग / पशुसंवर्धन विभाग / उद्योग विभाग / अन्न व औषध प्रशासन विभाग-(प्रत्येकी १)	सदस्य

९	प्रतिनिधी, महाराष्ट्र राज्य वखार महामंडळ/ पणन मंडळ / महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ / महाराष्ट्र राज्य छोट्या शेतकऱ्यांचा कृषि व्यापार संघ/ महाराष्ट्र ग्रामीण जिवानोन्नती अभियान / महिला आर्थिक विकास महामंडळ/NCDC/MCDC/NAFED/MSME/APEDA/NHB-(प्रत्येकी १)	सदस्य
१०	वित्तिय संस्था जसे:- नाबार्ड, बँक ऑफ महाराष्ट्र इ. प्रतिनिधी (३)	सदस्य
११	कृषि व अन्न प्रक्रिया उद्योगातील तज्ञ / उद्योजक (२) (जसे:- चेंबर ऑफ कॉमर्सचे प्रतिनिधी / उद्योजक इ.)	सदस्य
१२	संचालक, कृषि व अन्न प्रक्रिया संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.	सदस्य सचिव

कृषी व अन्न प्रक्रिया प्रकल्प मंजूरी / मुल्यमापन तथा समन्वय समिती कार्यकक्षा खालीलप्रमाणे:-

- १) “विकेल ते पिकेल” या अभियानाबरोबर सर्व कृषी व अन्न प्रक्रिया योजनांची सांगड घालणे.
- २) कृषी व अन्न प्रक्रिया उत्पादनांसाठी राज्यस्तरावर “महाराष्ट्र ब्रँड” विकसित करणे.
- ३) कृषि व अन्न प्रक्रिया उद्योगांमार्फत मुल्यवर्धन, पणन व निर्यातीस चालना देण्याकरीता प्रयत्न करणे.
- ४) विविध योजनेंतर्गत अनुदानाची पुनरावृत्ती (Repetition) होऊ नये, योजनेंतर्गत समन्वय साधला जावा तसेच कृतिसंगम (Convergence) करता यावा यासाठी कृषी व अन्न प्रक्रिया उद्योगांचे कृषी विभागांतर्गत कार्यरत सर्व योजनांतील प्राप्त प्रस्तावांना अंतिम मंजूरी देणे अथवा राज्य / केंद्र शासनास शिफारस करणे.
- ५) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील कृषी व अन्न प्रक्रिया संदर्भातील तंत्रज्ञानाबाबत प्रशिक्षणासंबंधी मार्गदर्शन करणे तसेच विविध प्रशिक्षणामध्ये उद्योजकांनी सहभाग घेण्यासाठी प्रोत्साहित करणे.
- ६) संचालनालयाची प्रस्तावित उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी नियोजन,अंमलबजावणी व सनियंत्रण करणे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०२१०८०६११४०५३४७०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने ,

(हे. गो. म्हापणकर)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :

१. मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. उप मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. सर्व मा. मंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव.

५. मा. विरोधी पक्षनेता, महाराष्ट्र विधानपरिषद/महाराष्ट्र विधानसभा
६. सर्व मा. राज्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव.
७. सर्व मा. विधानपरिषद/विधानसभा सदस्य, महाराष्ट्र राज्य.
८. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
९. सर्व मंत्रालयीन विभागाचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
१०. सर्व सह सचिव/उप सचिव, कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
११. प्रकल्प संचालक, नानाजी देशमुख कृषी संजिवनी प्रकल्प, मुंबई.
१२. अध्यक्ष, नाबार्ड, मुंबई
१३. प्रकल्प संचालक, बाळासाहेब ठाकरे कृषी व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन प्रकल्प (SMART) पुणे.
१४. आयुक्त (कृषी), महाराष्ट्र राज्य, कृषी आयुक्तालय, पुणे.
१५. आयुक्त (मत्स्यव्यवसाय)/दुग्धव्यवसाय/पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य.
१६. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र कृषी उद्योग विकास महामंडळ, मुंबई.
१७. सर्व संचालक, कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१८. सर्व विभागीय कृषी सह संचालक/जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य.
१९. सहयोगी अधिष्ठाता, अन्न प्रक्रिया महाविद्यालय, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषी विद्यापीठ, परभणी.
२०. अध्यक्ष, बँक ऑफ महाराष्ट्र, लोकमंगल, शिवाजीनगर, पुणे
२१. कार्यासन ९-अ, निवडनस्ती.